

Jak postupovat při vadném zhotovení veřejného osvětlení

JUDr. Petra Nováková, Ph.D., Mgr. Ondřej Mikula, JUDr. Tomáš Sequens
Kocián Šolc Balaščík, advokátní kancelář, s.r.o.,
www.ksb.cz, pnovakova@ksb.cz, omikula@ksb.cz, tsequens@ksb.cz

V následujícím příspěvku se pokusíme přiblížit některá právní pravidla dopadající na případy vadné realizace veřejného osvětlení. Poukážeme při tom rovněž na některé novinky, které v těchto záležitostech zavedl s účinností od 1. 1. 2014 nový občanský zákoník.

Povaha smlouvy o zhotovení veřejného osvětlení a relevantní právní úprava

Výstavba veřejného osvětlení v praxi probíhá nejčastěji na základě smlouvy uzavírané mezi příslušnou obcí, popřípadě jiným subjektem zajišťujícím veřejné osvětlení, a příslušným dodavatelem (zpravidla podnikatelem). Taková smlouva je pak z právního hlediska obvykle považována za smlouvu o dílo, kterou v současnosti upravuje nový občanský zákoník („NOZ“) a v minulosti upravoval dnes již zrušený zákoník obchodní („Obchodní zákoník“). Základem takové smlouvy je povinnost zhotovitele řádně provést dílo (veřejné osvětlení) a povinnost objednatele (obce, kraje, popř. jiného subjektu) toto dílo převzít a zaplatit za něj sjednanou cenu.

V některých případech však může nastat situace, kdy veřejné osvětlení zhotovované „na zakázku“ příslušným podnikatelem neodpovídá ve smlouvě předvídanému výsledku a je provedeno s vadami. To, jak mohou (musí) strany postupovat, by mělo v první řadě vyplývat ze samotné smlouvy o dílo. Neobsahuje-li však taková smlouva zvláštní úpravu, uplatní se podpůrný zákonný režim. Jak bylo v úvodu tohoto příspěvku zmíněno, došlo s účinností od 1. 1. 2014 ke změně právní úpravy, když předmětné smlouvy o dílo již neupravuje Obchodní zákoník, ale NOZ.

I v současnosti však může najít zrušený Obchodní zákoník při řešení sporů z vadného provedení veřejného osvětlení uplatnění, a to v případech smluv uzavřených před 1. 1. 2014. Podle zákona totiž platí, že práva a povinnosti vzniklé z porušení smluv uzavřených přede dnem účinnosti NOZ, se řídí předpisy účinnými do 31. 12. 2013 (tedy včetně Obchodního zákoníku).

ŘEŠENÍ VAD DLE OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU

Dílo (zhotovované veřejné osvětlení) má vady, jestliže neodpovídá výsledku určenému ve smlouvě. V první řadě tedy rozhoduje popis zamýšlených vlastností díla ve smlouvě. To ovšem neplatí bez výhrady. V některých případech je třeba respektovat závazná pravidla o jakostních a technických podmínkách pro provádění konkrétního díla. To se týká především některých českých technických norem, jejichž dodržování je vyžadováno záko-

nem nebo vyhláškou. Je-li pak zhotovení veřejného osvětlení v rozporu s takovými normami, je namístě konstatovat, že dílo má vady a objednateli v důsledku toho vznikají příslušná oprávnění. Vedle toho může sama smlouva odkázat v popisu kvality prováděného díla na technické normy, které se tak stanou pro strany závazné, byť by jejich dodržování nebylo v daném případě vyžadováno zákonem ani příslušnými prováděcími předpisy.

Další otázkou, kterou je třeba v souvislosti s existencí vad řešit, je okamžik jejich vzniku. Na tom, kdy vady vznikly, totiž závisí vůbec vznik odpovědnosti zhotovitele za vadné plnění a tomu odpovídajících práv na straně objednatele. Existují-li vady k okamžiku předání díla nebo k okamžiku přechodu nebezpečí škody zhotovované věci (přechází-li např. podle dohody stran později), pak vzniká odpovědnost zhotovitele bez dalšího. Vznikne-li vada později, odpovídá za ni zhotovitel jen, pokud byla sjednána záruka za jakost nebo, byla-li způsobena porušením jeho povinností. Vznik vady však nelze zaměňovat s případem, kdy vada byla po předání pouze zjištěna, tj. stala se zjevnou. I taková vada mohla existovat již při předání díla, byť by se jednalo o vadu skrytou.

To, zda bylo dílo předáno s vadami nebo ne, je podle Obchodního zákoníku naprosto zásadní pro vznik práva zhotovitele na zaplacení ceny za dílo. Platí to pro případy, kdy ve smlouvě není zvláštních pravidel pro splatnost ceny za dílo. Obchodní zákoník totiž stanoví podpůrné pravidlo, dle kterého právo na zaplacení ceny za dílo vzniká provedením díla. Provedením díla se pak rozumí jeho řádné ukončení, to je ukončení bez vad, a jeho předání. Není-li tedy vznik povinnosti objednatele zaplatit cenu za dílo ve smlouvě vázán například na pouhé předání díla, nemá zhotovitel dle Obchodního zákoníku právo na zaplacení ceny díla, předá-li dílo s vadami (být skrytými).

V návaznosti na předání díla je zákonem konstruována důležitá povinnost objednatele. Ten totiž musí podle možností co nejdříve po předání dílo prohlédnout nebo jeho prohlídku zařadit. Neučiní-li to, může následně přijít o možnost uplatňovat svá práva z vadného plnění. Zákon totiž stanoví lhůtu, ve kterých musí objednatel vady reklamovat. V případě, že vady zjistí, musí je vždy reklamovat bez zbytečného odkladu po tomto zjištění. Pokud se jedná o vady, které měly být zjištěny při řádně provedené prohlídce (být provedena v daném případě nebyla), musí

je reklamovat bez zbytečného odkladu poté, kdy měl objednatel prohlídku provést. Jde-li o vady, které mohly být zjištěny teprve později (být by je objednatel nezjistil), musí je objednatel reklamovat bez zbytečného odkladu poté, co je měl zjistit. V případě veřejného osvětlení však nejpozději do pěti let od předání díla (veřejné osvětlení lze zpravidla považovat za stavbu, proto se neuplatní lhůta dvou, ale pěti let). Je-li sjednána záruka, uplatní se místo této doby záruční doba.

Dojde-li ke zjištění vad později než ve výše uvedených lhůtách (a nestanoví-li sama smlouva něco jiného), může to zhotovitel v případném soudním řízení namítnout, v důsledku čehož soud objednateli žádná práva z vadného plnění nepřizná. To neplatí, jestliže se jednalo o vady, které jsou důsledkem skutečnosti, o nichž zhotovitel věděl nebo musel vědět v době předání díla.

Nedojde-li ve výše naznačeném smyslu k zániku nároků z vadného plnění, může se objednatel ze zákona domáhat odstranění vad díla nebo slevy z ceny za dílo. Jednalo-li se však o takové vady, v důsledku kterých byla smlouva porušena podstatným způsobem, může též uplatnit právo na odstoupení od smlouvy, čímž smlouva zanikne.

Pokud však dojde k odstoupení od smlouvy o dílo, jehož předmětem je zhotovení veřejného osvětlení, v důsledku jeho vadného provedení, musí se strany vypořádat v intencích příslušných zákonných ustanovení. Pro takové případy se uplatní pravidlo, dle kterého bude muset objednatel zhotoviteli uhradit to, oč se zhotovováním veřejného osvětlení obohatil. Objednatel tak zejména musí vždy pečlivě zvažovat, zda odstoupení od smlouvy bude mít pro něj žádoucí právní účinky. Pokud by se totiž jednalo o situaci, kdy se zhotovitel zavázal zhotovit veřejné osvětlení v ceně nižší než obvyklé, mohl by objednatel v důsledku odstoupení od smlouvy nakonec zaplatit více, než kolik činila původně sjednaná cena ve smlouvě.

Kromě již uvedených nároků je třeba rovněž upozornit na vznik povinnosti zhotovitele nahradit případnou škodu, která v důsledku vadného provedení veřejného osvětlení vznikne na straně objednatele. V daném případě se může jednat například o škodu, jejíž náhradu uplatnili vůči objednateli třetí osoby v důsledku nefunkčního veřejného osvětlení, resp. porušení povinnosti péče o pozemní komunikace.



Vadné „veřejné osvětlení“ na frekventované komunikaci vedoucí k významnému moravskému hradu. Neutěsněná průchodka a/nebo nekvalitní těsnění svítidla jsou příčinou proniknutí vody do svítidla. Hrozí nebezpečí zaplavení objímky světelného zdroje. Může dojít k poškození vodiče v místě jeho protažení „výložníkem“, tj. hrozí úraz elektrickým proudem. Toto riziko je zvýšeno tím, že „výložník“ není zajištěn z hlediska ochrany před nebezpečným dotykovým napětím. Způsob připevnění vodiče k výložníku neodolá působení povětrí. „Výložník“ je evidentně dílem místního kováře, zcela jistě nemá prohlášení o shodě, tj. nesmí se provozovat.

Při uplatňování práv z vadného plnění je třeba pamatovat rovněž na běh promlčecích lhůt, při jejichž zmeškání může objednatel v případném soudním řízení ztratit své nároky, namítne-li promlčení protistrana. Řídí-li se daný vztah Obchodním zákoníkem, je promlčecí doba čtyřletá a počíná běžet od předání díla nebo od okamžiku, kdy dílo měl převzít objednatel a v rozporu se svou povinností tak neučinil. Jde-li o vady, na které se vztahuje záruční doba, počíná čtyřletá promlčecí doba běžet ode dne včasné reklamace vady v průběhu záruční doby.

ŘÍDÍ-LI SE SMLOUVA NOZ

Jak bylo uvedeno, smlouvy o zhotovení veřejného osvětlení uzavřené po 1. 1. 2014 se již zcela řídí NOZ, včetně práv z vadného plnění. Nová úprava vychází do značné míry z úpravy zrušeného Obchodního zákoníku, proto bychom se v následujících řádcích zaměřili pouze na některé významné změny, které NOZ přináší, přičemž v ostatním lze v zásadě odkázat na to, co bylo výše napsáno k aspektům úpravy Obchodního zákoníku.

Stejně jako v případě Obchodního zákoníku stanoví NOZ dispozitivní pravidlo, že zhotovitelovo právo na zaplacení ceny díla vzniká provedením díla. Jiným způsobem jsou však definovány jednotlivé kroky, ze kterých se provedení díla skládá. Dílo je provedeno, je-li řádně dokončeno a předáno. Dokončením se však již nerozumí zhotovení díla bez jakýchkoliv, byť drobných vad, ale okamžik, kdy

zhotovitel předvede jeho způsobilost sloužit svému účelu. Bližší úpravu postupu předvedení způsobilosti díla by měla obsahovat smlouva. Smlouva by mohla stanovit například závazná kritéria týkající se světelně technických parametrů, které je zhotovitel povinen demonstrovat, apod. Pokud má i po takovém dokončení a předání díla vady, je třeba ze strany objednatele nastatou situaci řešit uplatněním práv z vadného plnění. Tyto vady však samy o sobě neznamenají, že zhotoviteli nevznikne právo na zaplacení ceny díla. Pokud by tomu tak mělo být, musela by to smlouva výslovně stanovit.

Z hlediska samotného předání díla je podstatné, zda jej objednatel převzal s výhradami, nebo bez výhrad. Pokud totiž objednatel převzal dílo bez výhrad, platí, že mu soud nepřizná právo ze zjevné vady díla, namítne-li zhotovitel, že právo nebylo uplatněno včas.

NOZ obsahuje nově několik speciálních ustanovení pro případ, kdy se jedná o smlouvu o dílo, jehož předmětem je stavba. Ta se uplatní i ve vztahu k veřejnému osvětlení, jež je pravidelně stavbou. Důležité je zejména pravidlo, podle kterého objednatel nemá právo odmítnout převzetí stavby pro ojedinělé drobné vady, které samy o sobě ani ve spojení s jinými nebrání užívání stavby funkčně nebo dokonce esteticky, ani její užívání podstatným způsobem neomezuje. Chtějí-li strany podrobit smlouvu přísnějšímu režimu, mohou toto ustanovení smluvně vyloučit.

Zásadní novinkou, kterou NOZ ve vztahu ke smlouvě o dílo, jehož předmětem je stavba, přináší, je rozšíření odpovědnosti za vady kromě zhotovitele i na další osoby. Platí, že v případě, že bylo plněno vadně, může se objednatel se svými nároky z vadného plnění obracet nejen na zhotovitele, ale také na i) subdávatele zhotovitele, ii) na toho, kdo dodal stavební dokumentaci, a iii) na toho, kdo prováděl stavební dozor. Všechny tyto osoby jsou zavázány společně a nerozdílně se zhotovitelem, což znamená, že objednatel se může obrátit s celým svým nárokem na kteroukoliv z nich.

Změnu přinesl NOZ také v úpravě promlčení. Nově se uplatní nikoliv čtyřletá, ale tříletá promlčecí doba, která ve vztahu k právům z vadného plnění počne běžet ode dne, kdy byly v souladu se zákonem, resp. smlouvou, práva z vadného plnění uplatněna u zhotovitele.

Advokátní kancelář KŠB je často oceňována za kvalitu poskytovaných právních služeb, a to například těmito prestižními hodnotiteli: Chambers and Partners, Who's Who Legal, Legal 500, IFLR, Corporate Intl, Legal Alliance Summit & Awards, Epravo.cz a další.



Více na: <http://www.unmz.cz/urad/unmz>